

*Довгий О. В.,
викладач Кіровоградської льотної академії Національного авіаційного
університету*

ВИКОРИСТАННЯ СИТУАЦІЙ МАКСИМАЛЬНО НАБЛИЖЕНИХ ДО РЕАЛЬНИХ ПРОФЕСІЙНИХ ДІЙ ПІД ЧАС ФОРМУВАННЯ ПРАВОВОЇ КУЛЬТУРИ КУРСАНТІВ ЛЬОТНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

У дослідженні аналізується використання ситуацій максимально наближених до реальних професійних дій курсантів льотних навчальних закладів під час професійної діяльності.

Ключові слова: правова культура, курсанти льотних навчальних закладів, кейс-метод.

Актуальність та постановка проблеми. Формування правової культури курсантів льотних навчальних закладів є прозорою динамічною системою і володіє складною структурою. Прозорість даної системи для впливу ззовні очевидна, бо вона підлягає постійному впливу різних зовнішніх умов: суспільних, культурних, соціально-економічних тощо. Оскільки на процес формування правової культури курсантів діють практично всі зовнішні умови, ми приймаємо їх як вихідні передумови. У цьому зв'язку важливо забезпечити умови системно-цілісної організації діяльності з формування правової культури курсантів. Модель формування правової культури покликана створювати педагогічні умови цілісного сприяння розвитку правової культури особистості курсанта в період професійної освіти.

Аналіз останніх досліджень. Провідною тенденцією сучасних інноваційних змін є становлення гуманістичних, особистісно-орієнтованих та гуманітарно-орієнтованих освітніх систем (Н. Алексєєв; Г. Сергєєв; Г. Серіков; І. Якиманська та ін.). Всі автори в методологічному відношенні спираються на відоме положення системного аналізу про те, що система не може функціонувати й розвиватися без істотних і необхідних умов, сукупність яких називають середовищем системи.

Необхідно визначити, що проблема оптимізації аудиторної навчальної діяльності курсантів льотних навчальних закладів не можна розглядати у відриві від загальної дидактичної концепції підготовки кадрів, розробленої в дидактиці. Так, в науковій літературі достатньо доказів того, що в сучасному освітньому процесі має важливе значення для формування людської особистості, яка буде мати відповідну структуру мотиваційної сфери, через свого характеру і змісту майбутнього напрямку пізнавальної діяльності курсанта у власній навчальній діяльності.

Прагнення наблизити навчальний процес до діяльності людини закономірно привело до напрацювання С. Рубінштейном та іншими вченими, що були споріднені бажанням сприяти розвитку індивідуальних якостей молоді людини, особистісно-орієнтованого підходу. Однак, у існуючій системі льотних навчальних закладів склалася так звана формуюча модель навчально-виховного процесу, в якій педагог, як суб'єкт, орієнтований переважно на створення керуючих впливів. Тоді як курсантам визначена роль пасивних учасників процесу навчання. Саме так, пояснює І. Карпюк, сформувався суб'єкт-об'єктна модель педагогічного процесу, в якій педагог є суб'єктом, а студент об'єктом впливу.

Таким чином, однією з основних проблем активізації якості освітньої діяльності можна визначити масове використання методів навчання на основі пасивного запам'ятовування, в той час як активне навчання недорозвинене; поза увагою вчених виникло питання цілеспрямованого впровадження інтерактивних технологій навчання в процесі професійної підготовки курсантів ЛНЗ. Визначення провідної концептуальної ідеї оптимізації ми взяли до уваги той факт, що існуюча традиційна система професійно-педагогічної підготовки курсантів не забезпечує адекватний рівень готовності майбутніх фахівців в високопродуктивній професійно-педагогічній діяльності, оскільки вона ґрунтується на аналітико-інформаційний підхід до комфортозумовлених застарілих методів, форм, прийомів та принципів навчання.

Вчена А. Акусок вважає, що становлення у майбутніх фахівців суб'єктного досвіду цілісної професійно-педагогічної діяльності можливо шляхом:

- побудови стратегії професійного та особистісного росту майбутнього фахівця;
- розв'язання ним сучасних педагогічних завдань;
- оновлення змісту кожної навчальної дисципліни педагогічного циклу з урахуванням наукової галузі професійної діяльності, безперервної самоосвіти, професійного саморозвитку та розвитку педагогічної компетенції майбутнього фахівця. [1]

Зазначимо, за А. Вербицьким, у системі вищої освіти існує два підходи до організації професійної підготовки майбутніх фахівців: традиційне та контекстне навчання. Традиційне навчання надає перевагу теоретичній підготовці, а контекстне – оволодінню системою навчальних завдань, які відображають структуру майбутньої професійної діяльності фахівця. За традиційних форм вивчення спеціальних навчальних дисциплін у діяльності майбутніх фахівців переважають виконавчі функції, немає реальної самодіяльності, майбутні фахівці позбавлені можливості проявляти свої здібності, реалізовувати особисті потреби. Освітня діяльність майбутніх фахівців за традиційних форм її організації має певні ознаки примусу, поєднується з одноманітними, спрощеними за змістом навчальними операціями, а тому не може пробудити нових, більш значущих соціальних мотивів, потягу до знань, виявів творчості [3].

Методи формування пізнавальних інтересів, зокрема метод навчальної дискусії, метод пізнавальних ігор, спрямовані на формування позитивних мотивів навчання, що стимулюють пізнавальну активність і збагачують курсантів навчальною інформацією. Потрібно добирати такі вправи, які формували б у курсантів практичні вміння й навички в процесі навчання. Наприклад, одна вправа (читання або аудіювання) може мати на меті визначення основної думки прочитаного чи почутого, інша вправа передбачає

з'ясування не тільки основної думки, а й висновків автора. Наступним кроком буде намагання висловити власне ставлення до порушеної проблеми [5].

Упровадження інтерактивних методів навчання – один із найважливіших напрямів удосконалення формування правової культури курсантів льотних навчальних закладів. Сентенція, що була висловлена кілька сотень років до н. е. Конфуцієм («Скажи мені, і я забуду. Покажи мені, і я запам'ятаю. Дай мені діяти самостійно, і я зрозумію»), і зараз має велике значення для педагогічної науки. Більшість методичних інновацій пов'язані із застосуванням інтерактивних методів навчання. У педагогіці розрізняють декілька моделей навчання:

- 1) пасивна – курсант постає в ролі «об'єкта» навчання (слухає і дивиться);
- 2) активна – курсант є «суб'єктом» навчання (самостійна робота, творчі завдання);
- 3) інтерактивна – взаємодія, використання якої передбачає моделювання життєвих ситуацій, використання рольових ігор, спільне розв'язання проблем.

Поняття «інтерактив» запозичене з англійської від «interact». «Inter» — це «взаємний», «act» – діяти. Інтерактивний – означає здатність взаємодіяти або перебувати в режимі бесіди, діалогу з будь-чим (наприклад, із комп'ютером) або будь-ким (людиною). Отже, інтерактивне навчання – це передусім діалогове навчання, у ході якого відбувається взаємодія викладача та студента [6].

Це навчання має на меті конкретні й прогнозовані цілі, одна з яких полягає у створенні комфортних умов навчання, за яких курсант відчуває свою успішність, інтелектуальну спроможність, що робить процес навчання продуктивнішим. У цій моделі навчання внеможливе домінування будь-якого учасника навчального процесу або будь-якої ідеї. З об'єкта впливу курсант стає суб'єктом взаємодії, він сам активно бере участь у процесі навчання, рухаючись індивідуальним освітнім маршрутом.

Кейс-метод – дієвий інтерактивний підхід до формування правової культури курсантів льотних навчальних закладів. Оскільки інтерактивне

навчання дуже різноманітне, то логічно звернути увагу на функційне розмежування інтерактивного навчання загалом і кейс-методу зокрема. Функцію інтерактивного навчання вбачаємо в активізації й розвитку пізнавальних, комунікативних і соціально орієнтованих умінь та навичок. Воно також дає змогу реалізувати суб'єкт-суб'єктний підхід до організації навчальної діяльності; сформуванню активно-пізнавальну й міркувальну діяльність курсантів; посилити мотивацію до вивчення правових дисциплін; створити сприятливу атмосферу на занятті; передбачити монологічне подання навчального матеріалу й дублювання інформації, яка може бути отримана з доступних джерел; мимоволі запам'ятовувати спеціальні терміни й відомості; у різному форматі відпрацьовувати правову культуру курсантів.

Кейс-метод був уперше застосований під час викладання корпоративних дисциплін у Гарвардській бізнес-школі, добре відомій своїми інноваціями. Із методичного погляду, кейс – це спеціально підготовлений навчальний матеріал, що містить структурований опис ситуацій, запозичених із реальної практики. У перекладі з англійської кейс – випадок, кейс-навчання – повчальний випадок. Класичним є визначення поняття «кейс-навчання» як опису ситуації, що реально існувала. Кейс-навчання, за витлумаченням учених Ш. Бобохуджаєва і З. Юлдашева [2], являє собою сукупність умов та обов'язків, що описують конкретні, реальні обставини на певному етапі. Кейс завжди передбачає моделювання життєвої або професійної ситуації. Як інтерактивний метод, він може бути застосований на етапі закріплення знань і вмінь, отриманих на попередніх заняттях, сприяти розвитку навичок аналізу та критичного мислення, зв'язку теорії й практики [4].

Висновки. Застосування викладачем ситуацій максимально наближених до реальності, з одного боку, стимулює індивідуальну активність майбутніх авіафахівців, формує позитивну мотивацію до навчання, зменшує кількість «пасивних» і нетривких у собі курсантів, забезпечує високу ефективність навчання й розвитку майбутніх авіафахівців, формує особистісні якості та

компетенції, а з іншого – надає викладачеві змогу самовдосконалюватися, по-іншому мислити й діяти, оновлювати власний творчий потенціал.

Список використаної літератури

1. Акусок А.М. Теоретичні засади формування змісту загально педагогічної підготовки майбутнього вчителя : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.01 “Загальна педагогіка та історія педагогіки” / Акусок Алла Миколаївна. – К., 2009. – 22 с.

2. Бобохуджаев Ш. И. Инновационные методы обучения: особенности кейс-стади метода обучения и пути его практического использования / Ш. И. Бобохуджаев, З. Ю. Юлдашев. – Ташкент, 2006. – 88 с.

3. Вербицкий А. А. Активное обучение в высшей школе: контекстный поход / А. А. Вербицкий. – М. : Высш. шк., 1991. – 208 с.

4. Гребенькова Г. В. Кейс-метод у професійному навчанні [Електронний ресурс] / Г. В. Гребенькова. – Режим доступу : <http://www.nmc.od.ua/?cat=9>].

5. Коваленко О. О. Теоретико-методичні умови розвитку професійного іншомовного спілкування майбутніх авіафахівців / О. О. Коваленко // Вісник Черкаського університету [Текст] : [зб. наук. ст.]. Вип. № 13 (266) Серія Педагогічні науки / М-во освіти і науки України, ЧНУ ім. Б. Хмельницького. - Черкаси : Видавництво ЧНУ ім. Б. Хмельницького, 2013. - 152 с.

6. Новиков А. М. Профессиональное образование в России / А. М. Новиков. – М. : Прогресс, 1997. – 412 с.